

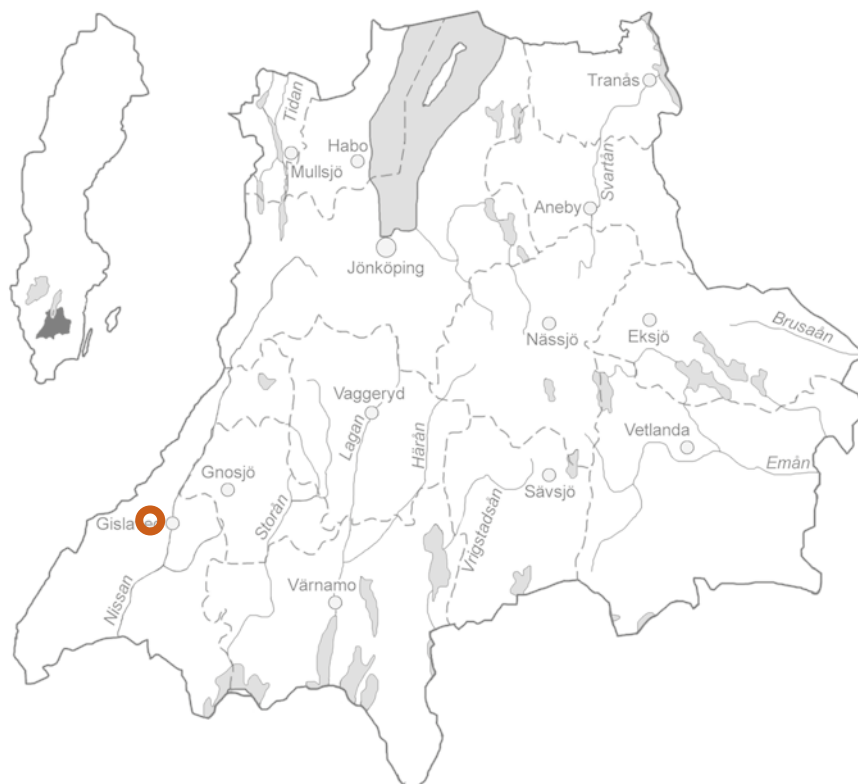
Våthults kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Våthults socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Våthults kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Våthults socken, Gislaveds kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 216/2018

Rapport och foto: Charlotte Mårland
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

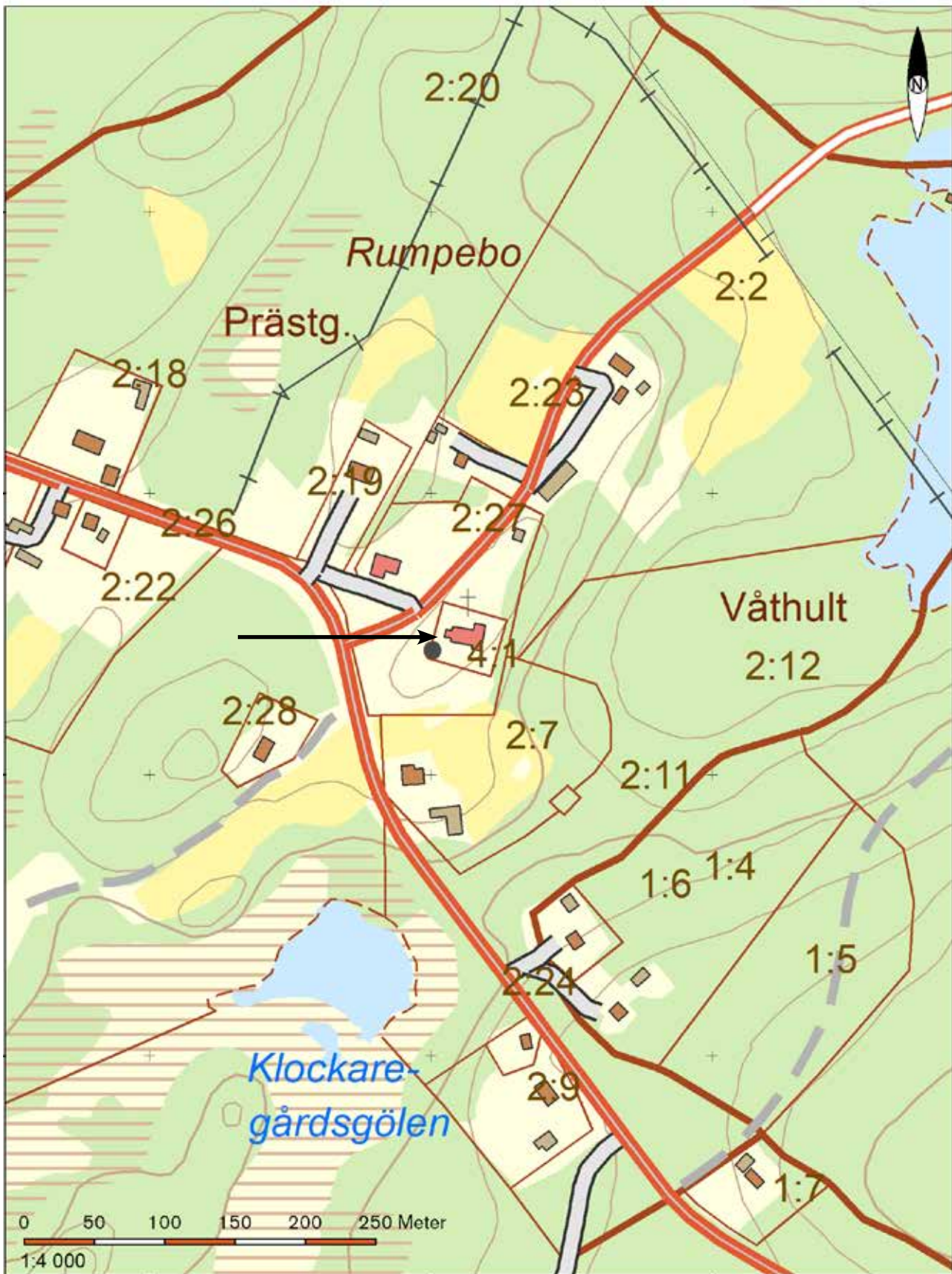
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2019

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	8
Kulturmiljölag (1988:950).....	8
1 kap. Inledande bestämmelser.....	8
4 kap. Kyrkliga kulturminnen.....	9
Begravningslag (1990:1144).....	9
7 kap. Gravrätt.....	9
Gravrättens upphörande.....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Våthults kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	12
Beskrivning av kyrkogården idag.....	13
Allmän karaktär.....	13
Omgärdning.....	13
Ingångar.....	13
Vegetation.....	14
Gångsystem.....	14
Gravvårdstyper.....	14
Beskrivning av karaktärsområden.....	15
Kvarter A.....	15
Kvarter B.....	15
Kvarter C.....	16
Kvarter D.....	17
Kvarter E.....	18
Nya kyrkogården.....	18
Händelsehistorik.....	19
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	19
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	20
Administrativa uppgifter.....	21
Arkiv.....	21
Tryckta källor och litteratur.....	21
Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar.....	22

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Gislaveds pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Våthults kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under hösten 2018. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av exempelvis tillståndsärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygds litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Charlotte Mårland vid Jönköpings läns museum under 2018. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas

utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentensämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölag (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I värden av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vädrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mönja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetiska skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Våthults kyrka, skiss i ATA-arkivet.

Våthults kyrka och kyrkomiljö

Våthults socken utgör en småkuperad skogs- och mossbygd. I väster bildar Majsjön gräns mot Bosebo socken. Fornlämningens bild är mager och indikerar liksom ortsnamnsändelsen *-hult* att bygden bröts sent, troligen först under yngre järnålder. Sockennamnet omnämns första gången i skrift 1346. Några godsbildningar har aldrig funnits inom socknen. Ur kyrkligt hänseende var församlingen fram till 1921 annex till Villstad, nämnda år kom den att ingå i det nybildade Båraryds pastorat. Allmogen ägnade sig i hög utsträckning åt hantverk, särskilt liesmide, vilket var en viktig inkomstkälla vid sidan av den magra och begränsade åkermarken. Kyrkbyn ligger mitt i socknen där den gamla häradsvägen mellan Bosebo och Gislaved möter vägen från Båraryd i norr.

Kyrka och kyrkogård ligger på en svag platå nordost om vägskalet med en lövträdsbeväxt bergsknalle i öster. Nordväst om vägskalet ligger församlingshemmet från 1967, med ny gråvit locklistpanel och sadeltak med lertegel. Vid vägen finns två grusade parkeringsytor. På en höjd väster om församlingshemmet ligger prästgården, vars salsbyggnad av trä från 1930 numera är klädd med rött fasadtegel och dess sadeltak med betongpannor. I övrigt utgörs kyrkbyn av några spridda boningshus. Något öppet odlingslandskap finns inte utan omgivningen utgörs av barr- och blandskog.

Den tornlösa salkyrkan av vitputsad gråsten har medeltida ursprung och fick sitt nuvarande utseende vid en tillbyggnad 1781 med rakslutet kor. I söder och väster är små vapenhus av trä, i norr en murad sakristia. Kyrkans karaktäristiskt branta sadeltak är täckt med spån, liksom övriga takfall. Sydväst om kyrkan står en klockstapel från 1693, inklädd med tjärad panel och krönt av en spånklädd huv med spira.

Kyrkogårdens historia

Våthults kyrkogård har liksom kyrkan medeltida ursprung. I 1829 års inventering skrivs att kyrkogården är rymlig och har en kyrkogårdsmur av sten med två stigluckor. Några gravvårdar omnämns specifikt, i övrigt ”saknas icke en mängd smärre uppresta stenar af 1 – 2 alnars högd dels med inhuggne, dels med upphöjde, dels målade Namnchiffer, födelse- och dödsår m.m” samt ett mindre antal smideskors. 1894 utvidgades kyrkogården åt huvudsakligen norr och i viss mån åt väster. I väster uppfördes en ny kyrkogårdsmur medan de övriga endast lades om. Upp till kyrkogården anlades en trappa. Kring kyrkogården planterades en trädkrans av alm och lönn. Vid detta tillfälle torde stigluckorna ha rivits. Kring 1900 blev det alltmer vanligt med ligusteromgärdade och i viss mån steninramade grusgravar, vilket gav kyrkogården en ny karaktär. 1931–32 utvidgades kyrkogården ytterligare åt norr i enlighet med ett förslag av gillesträdgårdsmästaren Edvin Samuelsson, Jönköpings läns hushållningssällskap. Till murar i väster och

Kyrkogårdens tidsdjup avspeglar sig i de bevarade äldre vårdarna som idag står längs kyrkogårdsmuren.

öster togs den gamla norra kyrkogårdsmuren. De lönnar som växte längs denna togs ned. Som gräns i norr planterades en häck. För att få rätt nivå på utvidgningen fick fyllnadsarbeten utföras, bl.a. avjämnades de ovärdade gravkullarna på gamla kyrkogården och jord från detta användes. Utvidgningen planerades med två enkelgravskvarter inramade av grusgångar och längs norra och södra sidan var sin rad av

häckinramade familjegravar. Gravstenarna tilläts ej överstiga 130 cm på familjegravar och 1 meter på enkelgravar, detta för att ej "förfula helhetsintrycket". På gamla kyrkogården togs äldre gravvårdar omhand och fick en ny placering längs kyrkogårdsmuren i öster och söder. 1969 skedde en utvidgning åt söder efter ett förslag framtaget av kyrkorådet i samråd med Riksantikvarieämbetet. Under 1900-talets senare del har grusbäddar och inhägnader avlägsnats från många äldre gravar. 1998 konserverades en söndersprucken sandstensvård från 1901 med marmortavla. Konservator var Julio Amorim, Petro Conser AB Stenkonsivering, Göteborg.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Våthults kyrkogård består av en gammal och en ny del, skilda genom mur och trädkrans. Den gamla kyrkogården har en trapetsform som smalnar av mot norr där kyrkogården utvidgades år 1931. Kyrkan är belägen på södra hälften, något förskjutet mot öster. På en svag förhöjning sydväst om kyrkan reser sig klockstapeln. Den nya kyrkogården bildar en rektangulär remsa längs gamla kyrkogårdens södra sida.

Omgärdning

Gamla kyrkogården begränsas i väster av en kallmurad stödmur från 1894 av kilade granitblock i två skift, den nordligaste delen av muren från 1931 utgörs av små markstenshällar. Längs gamla kyrkogårdens södra och östra sida sträcker sig en åldrig kallmur av otuktad marksten, överväxt med mossor, ormbunkar och sedum. Nya kyrkogården avgränsas i väster och mot grusgången längs gamla kyrkogården av en kallmurad stödmur av kilade granitblock. I denna finns en trappa av granit med järnräcke.

Ingångar

Kyrkogården har två ingångar i väster. På den gamla kyrkogården ligger ingången i linje med vapenhusporten. Ingången har en trappa av tuktad granit från 1894 och flankeras av toppiga granitstolpar från samma år, med fasade hörn. Den andra ingången är belägen mellan gamla och nya kyrkogården.

Våthults kyrkogård har trots sin storlek ett brett spektrum av äldre vårdar, flera av dessa är även påkostade.

Den gamla kyrkogårdens södra mur fungerar idag som en terrasseringsmur mot den lägre belägna nya kyrkogården.

Trädkransen med högresta träd sträcker sig runt kyrkogården men är tätast i de nordvästra delarna längs vägen.

Kyrkogårdens gravvårdsbestånd spänner från mitten av 1600-talet till idag. Här en smidesvård från 1799 och nya kyrkogården med portföljstenar.

Vegetation

Kring gamla kyrkogården växer en trädkrans från 1894 – kompletterad 1932 – av lönn, lind och alm. Alla träd är välväxta och besitter höga stämningsvärden. Vid nya kyrkogårdens södra sida växer två lindar, i övrigt inramas området av måbärshäckar längs alla sidor utom den norra. I anslutning till koret finns även en äldre enbuske, vilken sannolikt ingått i en gravplantering.

Gångsystem

Mellan kyrkogårdsentrén och kyrkporten är en bred gång belagd med otuktade gråstenshällar. En smalare gång med samma beläggning ansluter i rät vinkel till nya kyrkogården i söder. En smal grusgång löper runt kyrkan. Mellan gamla och nya kyrkogårdens västra del är en bred grusgång. På nya kyrkogården är rätvinkliga gångar belagda med råbrutna kalkstenshällar.

Gravvårdstyper

Kyrkogården kan uppvisa gravkonst från 1600-talet fram till idag. De äldsta är handhuggna vårdar i granit och sandsten med huvudsakligen ristade inskriptioner. Vissa är mycket enkelt huggna medan andra som de s.k. parstenarna är omsorgsfullt bearbetade med profilerade krön och inskription i relief. Några exempel finns på smidesvårdar från omkring 1800. Från den första industriella gravkonstproduktionen stammar några gjutjärnsvårdar från 1800-talet. Med sekelskiftet 1900 kom högresta, maskintillverkade gravvårdar av granit i form av bl.a. obelisker och bautastenar, sin tids statusmarkörer efter döden. Under mellankrigstiden fick stenarna en annan form, låg och bred. Ofta gavs de klassiserande drag med tempelgavel och kolonner. En stor del av gravarna från förra sekelskiftet och tiden fram till 1950 har haft grusbädd och inramning, av vilket idag endast ett fåtal exempel kvarstår. Under efterkrigstiden blev vårdarna enklare i sina former samt mer uniforma. Detta gravskick kan betraktas som ett uttryck för ständssamhällets utjämning.

Beskrivning av karaktärsområden

Kvarter A

Allmän karaktär

Kvarteret består av ett fåtal gravar, placerade i nord-sydliga rader norr och väster om klockstapeln.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet utgörs till hälften av högresta vårdar från decennierna kring 1900, till hälften av låga vårdar från mellan- och efterkrigstiden. Äldsta vårderna är från 1886 med klassiserande formspråk och inskriptionsplatta av marmor, vårderna har ursprungligen varit krönt av ett marmorkors. Vårderna har även ett infällt biskvipsorlin, motivet "Natten" av Bertel Thorvaldsen. Invid denna sten står kvarterets näst äldsta från 1901 av sandsten med murgrönsrelief och marmorplatta, även denna vård har ursprungligen varit krönt av ett marmorkors. De övriga äldre stenarna har vanliga former som obelisk och kors, någon är över två meter hög. En tidstypisk låg och bred vård från 1953 har kvar sin stenram, men gruset är ersatt av gräs. Ursprungligen torde alla äldre gravar i kvarteret haft grusbädd och inhägnad. Titeln finns på de flesta vårdar: kyrkovård, kantor och folkskollärare, komminister, kommunalnämndsordförande, hemmansägare.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret har karaktären av ett litet köpegravskvarter från förra sekelskiftet. Det ursprungliga intrycket med välavgränsade grusgravar är dock utslätat genom övergången till gräs, vilket har varit en vanlig utveckling på länets kyrkogårdar. Endast en stenram kvarstår, vilken med fördel skulle kunna återfå sin grusfyllning. Gravvårdsbeståndet är blandat. Det kulturhistoriska värdet ligger främst i det äldre beståndet av påkostade gravstenar. Dessa står för ett historiskt djup och ger genom sina former ett dynamiskt uttryck åt kvarteret. Vårdar med titlar förmedlar lokal- och personhistoria samt visar på kvarterets höga status.

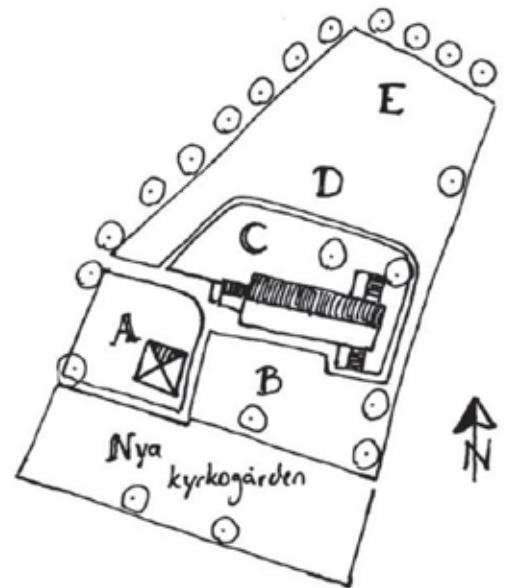
Kvarter B

Allmän karaktär

Kvarter B består av nord-sydliga gravrader med tätt stående vårdar, som regel vända mot öster. Längs kyrkogårdsmuren i öster och söder har samlats en stor mängd äldre vårdar. En del gravar är familjegravar.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet inom området är rikt med hänsyn till såväl ålder som form. Äldsta vårderna på ursprunglig plats är en s.k. parsten

Skiss över kyrkogårdens karaktärsområden. Våthults kyrkogård, kulturhistorisk karakterisering och bedömning, 2007.

Biskvipsorlinet "Natten" efter den danske skulptören Bertel Thorvaldsens förlaga.

Den äldsta vårdan bevarad på ursprunglig plats är rest över Cecilia Knutsdotter från Abborrakull år 1762.

Ett särdrag för Våthults kyrkogård är raderna av vårdar från samma familj, men även det stora antalet bevarade gjutjärnskors.

i sandsten från 1762 följt av en granithäll från 1782 med inristade initialer. Ännu en handhuggen parsten finns från så sent som 1857 med sirlig inskription. Från 1871–89 finns sju gjutjärnskors, varav åtminstone ett är gjutet vid Häryds bruk. Från decennierna kring 1900 står ett stort antal högresta polerade granitvårdar i form av bautastenar, obelisker och dylikt. Vid sidan av dessa finns det låga och breda stenar i granit från omkring 1940 till idag. Endast ett fåtal vårdar är sentida. Tre gravar har kvar grusbädd och stenram. Dyliga arrangemang torde flera gravar ursprungligen ha haft. En handfull vårdar kan uppvisa titel. Vanligast är kyrkovärd och hemmansägare. De musealt uppställda vårdarna ger en rik bild av bygdens förindustriella gravkonst. Från 1707–1810 finns fem parstenar. Från 1672–1819 finns 29 mer eller mindre grovt tillhuggna vårdar av granitflis med ristad inskription i form av initialer, flera har korsform. En finhuggen granitvård stammar från 1839. Från 1799–1867 finns fyra smideskors med flöjel och löv, ytterligare kors har dock funnits bevarade så sent som 1981. Två hållar ligger i sydöstra hörnet, den ena med inristat kors. Enligt Djurklou 1870 skall den sistnämnda tidigare ha legat i koret och använts till att sätta kistor på vid begravning. Eventuellt skulle det kunna vara den ursprungliga medeltida altarskivan, med tanke på vad som bör vara ett konsekrationkors.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret är kyrkogårdens äldsta kvarter med karaktär av köpegravs område från ca 1900. Det rika gravvårdsbeståndet spänner över närmare 250 år. De många äldre vårdarna besitter höga konst- och personhistoriska värden och ger genom sina påkostade utföranden kvarteret dess särprägel. Särskilt intressanta är de tre handhuggna stenarna från 1700- och 1800-talen på troligen ursprunglig plats. Ett antal gjutjärnskors kan kopplas till den första industriella gravkonstframställningen vid bygdens järnbruk. Av det tidigare vanliga gravskicket med grusbäddar kvarstår idag endast tre, vilka dock måste tillskrivas ett värde som karaktärsskapande inslag. De många musealt uppställda vårdarna besitter höga kulturhistoriska värden som vittnesbörd om den lokala hantverksmässiga gravkonsten före industrialismen.

Kvarter C

Allmän karaktär

Kvarteret utgörs av ytan närmast norr om kyrkan och öster om koret. Norr om kyrkan ligger gravarna i nord-sydliga rader och längs gången. Vårdarna är i väster vända mot gången i väster och i öster mot gången där. Längs kyrkogårdsmuren i väster är en separat gravrad med vårdarna vända mot gången. Ett fåtal gravar är familjegravar.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är blandat med avseende på material och storlek, till största delen stammar det från decennierna kring 1900, endast ett fåtal vårdar är sentida. Den äldsta vården utgörs av en handhuggen granitvård från 1815 vid sakristian, rest över komminister Jonas Drakander. Öster om koret står ett gjutjärnskors från 1879 över komminister Daniel Bexell. Ännu en prästgrav ligger nordväst om sakristian och utgörs av en grusgrav från 1916 med stenram, tillhörig komminister Alfred Willman. Från 1868 respektive 1890 härrör två gjutjärnskors, det äldsta över en piga. Utöver ovannämnda prästgrav har ytterligare tre gravar kvar grusbädd. Två ligger vid vapenhuset och omges av stenram, den ena är från 1929 och tillhör en folkskollärare. Den tredje ligger vid kyrkogårdsentrén och omges av ett smidesstaket. Den högresta stenen av polerad svart granit från 1907 minner om en häradsdomare. Ursprungligen har de flesta gravar haft grusbädd med inhägnad av stenram eller häck.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter C har ett rikt gravvårdsbestånd från 1800-talet och det tidiga 1900-talet, vilket besitter höga konst- och personhistoriska värden. Tre prästgravar har en symbolladdad placering invid kor och sakristia. Av det tidigare vanliga bruket med inhägnade grusbäddar kvarstår fyra, varav en med smidesstaket. Dessa har ett högt värde som karaktärsskapande inslag.

Kvarter D

Allmän karaktär

Kvarteret tillkom 1894 och består av en sammanhängande gräsmatta med nord-sydliga gravrader, en del gravar från 1900-talets mitt är familjegravar. Eventuellt kan kvarteret ha ett förflutet som allmän linje. Ett flygfotografi från 1930-talet visar att kvarteret utgjordes av en gräsyta med enstaka vårdar, vilket brukar vara kännetecknande.

Gravvårdstyper

Till antalet dominerar låga vårdar från efterkrigstiden till idag med tidstypiskt enkel rektangulär form. De äldre av dessa, från omkring 1940, är ofta av svart granit och resta på familjegravar. Ett mindre antal vårdar härrör från det tidiga 1900-talet, somliga är enkla små liggande stenar med drag av allmänna linjen, somliga är resliga obelisker. Äldsta vården är från 1900. Några av de gamla vårdarna bär titel: lantbrukare, hemmansägare, maskinist.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret har en övervägande efterkrigstida karaktär med rader av mellanhöga vårdar. Enstaka äldre vårdar ger ett historiskt djup och kan vara rester av en allmän linje.

Flera generationer av prästvårdar finns bevarade på Våthults kyrkogård. Den äldsta är rest 1815 över komministern Jonas Drakander.

Hemmansägare är den vanligast förekommande titeln på vårdarna. Här kan dock industrialismens genombrott skönjas i vården rest över hemmansägaren och maskinisten Josef Volley från Snolsbo år 1903.

Den norra utvidgningen från 1930 domineras av mellanhöga vårdar i granit.

Nya kyrkogården skildrar den samtida kyrkogårdens ideal genom en variation i så väl stenmaterial som dekor.

Kvarter E

Allmän karaktär

Kvarteret tillkom i samband med utvidgningen år 1931–32. Gravarna ligger dels i nord-sydliga rader med vårdarna vända mot en nu igenlagd nord-sydlig grusgång, dels ligger gravarna längs två nu igenlagda öst-västliga grusgångar. Bland de senare finns några familjegravar.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet utgörs uteslutande av låga, rektangulära vårdar från 1935–95. De äldre har ett stramt formspråk, ofta klassiserande, och är tillverkade av svart granit. De yngre är enklare i formerna och oftast i ljus granit. Titel förekommer endast på två stenar. De äldre familjegravarna har ursprungligen haft grusbädd och häckinramning.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

Kvarteret från 1930-talet har idag en utslätad karaktär till följd av igenläggning av grusgångar samt borttagning av grusbäddar och häckinramningar från gamla familjegravar. En tidigare struktur kan dock ännu skönjas genom vårdarnas placering. Karaktären är idag efterkrigstida, vilket är en vanlig företeelse på svenska kyrkogårdar. Ett värde finns förvisso i den enhetliga storleken på gravstenarna, vilket är uttryck för utjämningen av ståndssamhället under folkhemmet.

Nya kyrkogården

Allmän karaktär

Nya kyrkogården består av två jämnstora kvarter, definierade av kalkstensgångar. Det östra kvarteret är endast utnyttjat i sin östra ände. Gravarna ligger i nord-sydliga rader med vårdarna vända mot väster. Familjegravar förekommer inte.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet från 1970-talet till idag håller en enhetlig låg profil och har övervägande den tidstypiskt rektangulära formen. Ljus granit är förhärskande som material. Titlar förekommer inte, däremot ofta ortsnamn. Bland de äldre vårdarna är formspråket enkelt och avskalat, hos de yngre förekommer mer naturformer.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

Nya kyrkogården har en typisk efterkrigstida karaktär med låga, tämligen enhetliga vårdar i gräsmatta. Detta är en vanlig företeelse på svenska kyrkogårdar och det kulturhistoriska värdet är närmast av strukturell natur.

Händelsehistorik

Medeltid

Kyrkogården anläggs. (JLST)

1894

Utvidgning åt norr och väster. Ny mur med trappa i väster. Trädkrans planteras. (Bolmblad; Växjö stifts frågelista)

1931 – 32

Utvidgning åt norr. Gillesträdgårdsmästare Edvin Samuelsson, Jönköpings läns hushållningssällskap. (Gislaveds pastorats arkiv)

1969

Utvidgning åt söder. (Gislaveds pastorats arkiv)

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Våthults kyrkogård har liksom kyrkan medeltida ursprung. Kyrkogården är utvidgad vid flera tillfällen men är ändå småskalig. Den senaste utvidgningen 1968 utgör en avskild enhet i söder. Kyrkogårdens gamla del fick nuvarande trapetsform genom utvidgningar 1894 och 1931. Den omges av kallmurar, i väster bildar de stödmurar och har ett entréparti med trappa och granitstolpar från 1894. En gammal trädkrans av lönn, alm och lind omger kyrkogårdens gamla del, vilket starkt bidrar till intrycket av traditionell landsbygdskyrkogård. Av grusgångar finns bara en som löper runt kyrkan, huvudgången är belagd med sten.

Kyrka och klockstapel ligger på kyrkogårdens södra del. Söder om kyrkan är kyrkogårdens äldsta kvarter (A) med ett rikt gravvårdsbestånd från 1700-talet till idag med tyngdpunkt på förra sekelskiftet. Gravvårdar från omkring 1900 präglar även kvarteret i väster och vid kyrkans norra sida. Karaktären av köpegravskvarter från denna tid har dock försvagats genom en omfattande borttagning av grusbäddar och gravinramningar, vilket varit och är en vanlig utveckling på länets kyrkogårdar. Ett stort värde som karaktärsskapare får därför de sju grusgravar som bevarats, en av dem har ett smidesstaket. Invid sakristian finns tre gamla prästgravar, varav en med gjutjärnskors. Ytterligare nio gjutjärnskors finns på plats och representerar den första industriella gravkonstillverkningen, knuten till bygdens järnbruk. Kyrkogårdens nordligaste del består av vad som troligen varit en allmän linje från 1894 (D) och 1931 års utvidgning (E). Idag har området en efterkrigstida prägel med övervägande låga vårdar, vilket är en vanlig karaktär på svenska kyrkogårdar. Dessa kan ses som uttryck för ståndssamhällets utjämning under 1900-talet. De kulturhistoriska värdena i den gamla delens gravkvarter är knutna

till det äldre vårdbeståndet, vilket med sin rika variation i former dominerar intrycket, främst i anslutning till kyrkan. Många vårdar kan därtill uppvisa titel, vilket ger en person- och lokalhistorisk dimension. Deras koncentration till ytan kring kyrkan visar på detta områdes höga status. Det rika, till stor del musealt uppställda beståndet av äldre vårdar i sten och smide ger värdefull information om den lokalt producerade gravkonsten före industrialismen med seglivade former. Här kan noteras att tre av stenarna troligen befinner sig på ursprunglig plats.

Nya kyrkogården omges delvis av en egen stödmur och har en rektangulär utsträckning med gräsmatta och kalkstensgångar. De raka raderna av låga vårdar ger en typisk efterkrigstida karaktär som är vanlig på svenska kyrkogårdar. Ett gestaltningsmässigt värde finns i de övergripande strukturerna.

Kyrkogårdar rymmer information om personer, gårdsnamn och försvunna yrken. På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar och gravrätter ändras. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och att gravvårdar från olika tider finns representerade.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Kyrkogårdens klart avskilda äldre och yngre del.
- Kallmurar, granitstolpar, trappa, trädkrans och grusgång är viktiga delar av gamla kyrkogårdens karaktär.
- Vårdar äldre än 1940 eller med titel bör bevaras på plats, inklusive eventuella arrangemang som grusbädd, inhägnad och sorgeträd.
- Nyttillskott i kvarteren närmast kyrkan bör undvikas eller hålla en hög kvalitet med anpassning till befintliga förhållanden.
- Sekundärt placerade äldre vårdar, såväl sten som smidesvårdar, bör tas upp på kyrkans inventarieförteckning. Få kyrkogårdar inom länet har en lika omfattningsrik samling av för- och tidigindustriella vårdar som Våthults kyrkogård.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 216/2018
Beställare:..... Gislaveds pastorat
Inventering och rapportansvarig:..... Charlotte Mårland
Rapportgranskning:..... Anders Franzén
Län:..... Jönköpings län
Kommun:..... Gislaveds kommun
Socken:..... Våthults socken
Fastighetsbeteckning:..... Våthult 2:1, Våthults kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Gislaveds pastorats arkiv.

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA. (JLST)

Växjö stifts frågelista om kyrkogårdar 1949.

Tryckta källor och litteratur

Aarsrud, Christian. *Smidda gravkors. En studie i folklig formbildning.* Lund 1982.

Andersson, Bengt. "Erik Ihrfors och kyrkorna i Våthult, Båraryd och Bosebo." *Gislavedsboken 1991.*

Bolmblad, Rune. *Våthults kyrka.* Anderstorp.

Gullbrandsson, Robin. *Våthults kyrkogård, Kulturhistorisk karakterisering och bedömning. Våthults socken i Gislaveds kommun. Jönköpings län, Växjö stift.* Jönköpings läns museum, Byggnadsvårdsrapport 2007:98.

Hellman, Caroline. *Västbokrönika i ord och bild.* Växjö 1944.

Jönköpings läns museum. *Kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Gislaveds kommun.* Jönköping 1981.

Ny Smålandsbeskrifning. Västbo härad. Växjö 1909.

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland.* Karlskrona 1770.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. *Geografisk beskrivning. Del IV.* Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. *Landsbygden. Jönköpings län IV.* Uddevalla 1957.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vården till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Gravn.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
0042-43	Mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN KLAES PETERSSON 1884 – 1957 ELLEN PETERSSON 1894 – 1976 PÅLSBO	Klass 2 Tidstypisk efterkrigstida vård. Titel, hemvist.	
0078-80	Mellanhög korsformad vård i vit marmor.	ALLT AV NÅD OTTO MAGNUSSON *1871 †1946 HANS SYSTER HANS MAKAS INGA EMMY *1858 †1943 *1888 †1970 KLOCKAREGÅRD	Klass 2 Efterkrigstida mellanhög vård. Hemvist.	
0091	Liten häll i svart granit.	ANNALIS * 1935 † TORE * 1942 †	Klass 2 Tidstypisk barnvård med enbart förnamn.	
0092	Liten häll i svart granit.	VÅR LILLA ELISABETH *1953 †1955 HALLEN	Klass 2 Tidstypisk barnvård med enbart förnamn.	
0134-135	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN ANDERS JOHANSSON *1836 †1918 HUSTRUN MATHILDA JOHANSSON *1840 †1915 MÖLNEHULT	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	

0155-156	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN A.J. OLAUSSON *1832 †1915 HUSTRUN JOSEFA OLAUSSON *1836 †1922 DOTTERN HANNA PETTERSSON *1875 †1918 N. VÅTHULT	Klass 1 Tidstypisk högrest vård med slipad dekor. Titel, hemvist.	
0166	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i grå granit.	HÅR VILAR MANNEN HEM-ÄG. MASKINISTEN JOSEF A:SON VOLLEY FR. SNOLSBO F. 1843, D. 1903. SV.PS.484.3 V. ÅTERSEENDET STÅR KVAR	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högrest vård. Titlar, hemvist, psalmboksreferens.	
0193-194	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	HÅR HVILAR ALEXANDER SVENSSON FR. KULLABO *1821 †1900 HUSTRUN ANNA BRITTA ANDREASD:R *1822 †1902	Klass 2 Tidstypisk högrest vård. Hemvist.	
0200	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	MINNE AF MÅRT. MAGNUSSON FR. PÅLSBO *1864 †1902 UTUR DJUPET ROPAR JAG TILL DIG HERRE	Klass 1 Tidstypisk högrest vård. Hemvist, vers.	
0201-203	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i grå granit.	LANDTBROKAREN MAGN. JOHANSSON FR. PÅLSBO *1821 †1907 HUSTRUN KATTARINA ANDERSD: *1825 †1902 SV.PS.339.V.4.	Klass 1 Tidstypisk högrest vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	

0241	Hög vård i svart granit.	F.D. HEMMANSEGAREN SVENNING MAGNUSSON FR. NORRA VÅTHULT *1820 †1898 SV.PS. 457:1, 11. OCH HANS MAKA KRISTINA FÖDD MAGNUSSON *1830 †1908 DA.PS. 90:10 V. *1865 †1941	Klass 1 Tidstypisk högrest vård. Titel, hemvist, psalmboksreferenser.	
0246-248	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	OTTO A. ANDERSSON *1859 †1946 Hustru HANNA HELFR. ANDERSSON *1858 †1914 DÖDE BARN A.H.A. ANDERSSON *1887 †1908 G.L.B. ANDERSSON *1900 †1904 D.C.A. ANDERSSON *1903 †1904 FR. MÅNGAREBO MAKA OCH BARN RESTE VÅRDEN	Klass 2 Tidstypisk högrest vård. Hemvist. Barnadödlighet. Sannolikt utbytt mellansockel; makan avled före maken.	
0250-252	Grusgrav med staket och stenram, hög vård av svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	HÄRADSDOMAREN M.M. A.CARLSSON FR. GÖTEBO *1827 †1907 OCH HANS MAKA MARIA CARLSSON *1828 †1912 DOTTERN AUGUSTA CHARLOTTA *1854 †1925 DAV. 90 PS. 10 V. FAMILJEGRÄV	Klass 1 Intakt grusgrav med staket. Titel, hemvist, bibelreferens.	
0344-347	Grusgrav med stenram och hög vård i svart granit. Större tuja.	FOLKSKOLLÄRAREN A.V.O. BOLIN 1865 – 1929 HILMA BOLIN 1865 – 1917 WIKTOR BOLIN 1903 – 1988	Klass 2 Tidstypisk grusgrav med stenram och högrest vård. Titel.	
0338-341	Grusgrav med stenram och mellanhög gavelvård med lägre flyglar.	F.D. HEMMANSÄGAREN JOHAN ANDERSSON *1854 †1934 Hustru EMMA ANDERSSON *1851 †1933 FRÅN HULTE F.D. KYRKOVÅRDEN EMANUEL ANDERSSON *1843 †1914 Hustru JOSEFA ANDERSSON *1842 †1916 FRÅN SNÄREBO	Klass 2 Tidstypisk grusgrav med bred gavelvård. Titlar, hemvist.	

0333-334	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i grå granit.	F.D. HEMMANSEGAREN AND. JOSEF SVENSSON FR. SNÄREBO *1812 †1885 OCH HANS HUSTRU CHATARINA JOHANSDOT:R *1813 †1900 UPP. 14:13	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
0332	Genomgrutet gjutjärnskors. Baksidans bas med bruksstämpel HR.	MINNE ÅT PIGAN JOSEPHA ANDERSDOT. FRÅN SNÄREBO F. 1846 D.1868 PS. 494:2.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens. Bruksstämpel från Häryds bruk. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0322	Genombrutet gjutjärnskors.	HÅR HVILAR HUSTRUN GODA CHARLOTTA ERIKS DOTTER FRÅN TUBEBO FÖDD 1866 DÖD 1890 SV.PS. 7 V.4.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboksreferens. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0283	Mellanhög vård i svart granit.	F.D. LÄRARINNAN MATHILDA K. JOSEFSDOTTER *1845 †1929	Klass 1 Tidstypisk mellanhög vård. Titel.	
0284-286	Grusgrav med kraftig stenram, mindre diagonal håll infälld i gaveln.	KOMMINISTERN ALFRED WILLMAN F.1851 D.1916 HANS MAKAS SIGRID SV.PS.231.480. JOH.16:V.2,3.	Klass 1 Tidstypisk grusgrav med ovanligt kraftfull stenram. Titel - Våthults kyrka. Psalm- och bibelreferenser.	

0271-272	Mellanhög- hög vård i svart granit. Avskalad klassicerande dekor.	EMANUEL PETERSSON 1831 – 1925 HUSTRUN ANNA KRISTINA 1829 – 1926	Klass 2 Tidstypisk utformning med slipad dekor.	
0258-259	Förindustriell granitvård i anslutning till koret.	COMM: I DRAKANDER HWILAR HÅR SEDAN 1815 NÅRA FADREN IEMTE:MAKA OCH BARN	Klass 1 Förindustriell vård. Titel - Våthults kyrka. Ingår i sammanhang med andra präst- gravar. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0262-263	Gjutjärnskors i anslutning till koret. Text på två sidor, basen stämplad med bruksstämpel, Häryds bruk.	DANIEL BEXELL COMMINISTER C.M. BEXELL F. HAGELBERG 1879	Klass 1 Tidigindustriell vård. Titel - Våthults kyrka. Bruksstämpel. Ingår i sammanhang med andra präst- gravar. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0362-363	Hög vård i svart granit.	KYRKOVÅRDEN JOHAN ANDERSSON 1838 – 1916 MAKAN BRITTA KAJSA 1832 – 1924 ARVID BIRGERSSON 1907 – 1988 ASTRID BIRGERSSON 1908 – 1986 MO UPPB. 21:4	Klass 2 Tidstypisk vård med slipad dekor. Omslipad vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
0385- 388	Hög vård i svart granit.	FRANS A. MAGNUSSONS LOFTSGÅRD FAMILJE GRAV	Klass 1 Tidstypisk högrest vård, hemvist.	

0405-406	Genombrutet gutjärnskors med text på två sidor.	MINNE ÖFVER P.PEHRSSON FR. SNOLLSBO *1778 †1871 OCH HANS HUSTRU INGEBORG LARSD:TR *1735 †1858 SV. PS. 339:4 OCH NÄR HAN SIN VÄLSIGNE ETC. WÄRDEN ÄR REST AF TACKSAMMA BARNBARN.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboks- referens. Ingår i samlad rad med vårdar från Snolsbo. Vård rest av barnbarn. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0407-408	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	HÄR HVILAR A.PERSSON *1806 †1887 JOHAN PETERSD:R *1809 †1895 FR. SNOLLSBO PS. 477	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist, psalmboksreferens. Ingår i samlad rad med vårdar från Snolsbo.	
0395-396	Hög vård i grå granit, reliefhuggen kant.	HEMMANSÅGAREN SVENING PETERSSON 1852 – 1934 HUSTRUN HELFRIDA PETERSSON 1863 – 1933 SNOLLSBO	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist. Ingår i samlad rad med vårdar från Snolsbo.	
0397-398	Hög korskrönt vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN PETER SVENSSON FR. SNOLLSBO *1817 †1884 H.H. EVA KATR. ANDERSD. *1817 †1895 "JAG ÄR UPPSTÅNDELSEN OCH LIVVET"	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, bibelcit. Ingår i samlad rad med vårdar från Snolsbo.	
0401-403	Hög vård i svart granit. Utbytt reliefhuggen sockel.	ÄR KRISTUS MITT LIF ÄR DÖDEN EN VINNING MINNE ÖFVER NILS ANDERSSON GULLERYD *1814 †1894 HUSTRUN KATARINA SVANTESDOTTER *1826 †1904 DOTTERN KRISTINA *1869 †1907	Klass 2 Tidstypisk vård med dekorslipning. Hemvist. Vården saknar ursprunglig mellansockel i svart granit.	

0419-420	Granithäll med inskription.	IHS HÄR WILAR ÄKTA FOLK SOM PÅ EN DAG LADES I GRAWEN KNS RID 1782 (Knut Nilsson och Ragnhild Göransdotter)	Klass 1 Förindustriell gravhäll i granit. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0411-412	Hög vård i svart granit.	F.D. KYRKOVÅRDEN J. MAGNUSSON *1834 †1927 HUSTRUN MARIA *1833 †1918 SVINABO	Klass 1 Tidstypisk högre vård med slipad dekor. Titel, hemvist.	
0415-416	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i grå granit.	MINNE AF PETTER MAGNUSSON FR. VESTERLYCKAN *1816 †1888 HUSTRUN KRISTINA ANDERSD. *1823 †1900 TACKSAM FOSTERSON RESTE VÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist. Vård rest av fosterson.	
0430	Genombrutet gutjärnskors.	MINNE AF OLOF PETTERSSON FR. SVINABO *1805 †1872 SAMT 3 HANS BARN JOHANNA, EMMA OCH ARON. SV.PS. 170.V.5.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboksreferens. Barnadödligheten. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0427-429	Hög obelisk i röd granit med dekorhuggen relief. Utbytt sockel i grå granit.	MINNE AF F.D. KYRKOVÅRDEN D. MAGNUSSON FRÅN KLOCKAREGÅRD *1824 †1903 SOM JEMTE FÖRSTA HUSTRUN C. MAGNUSDOTTER *1825 †1864 OCH ANDRA HUSTRUN B. PETTERSDOTTER *1823 †1901 SOM HÄR HVILA UPP.14:13 PS.339:4	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, bibel- och psalmboksreferens.	

0421-422	Hög vård i grå granit.	HEMMANSEGAREN ANDERS E. PETERSSON FR. PÅLSBO F. 1837 D.1918 HUSTRUN ANNA K. JANSDOTTER F.1837 D.1915 SV.PS. 473	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
0423-426	Hög vård i svart granit.	HÄR VILA EMIL ANDERSSON *1870 †1931 ESTER ANDERSSON *1871 †1970 ABBORRAKULL SÖNERNA ANDERS *1899 TURE *1904 FÖDDA ANDERSSON DÖDA GENOM EXPLOSIONEN I GISLAVED DEN 8/6 1929	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist, söners dödsorsak. Explosionen inträffade på ett sprängämneslager i järnhandeln, 4 omkom, två skadades allvarligt och tre hus brann ner.	
0441-442	Hög vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN PETTER JOHANSSON ABBORRAKULL *1851 †1923 HUSTRUN FRIDA JOHANSSON *1858 †1920 SV.PS. 221	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
0443-444	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i grå granit.	JOHAN SVENSON FR. PÅLSBO *1841 †1915 ANNA SVENSON *1848 †1919 DÅ VÅRT LIV ÄR BÄST ÄR DET MÖDA OCH ARBETE.	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist, vers (anspelning till Psaltaren 90:10)	
0449-451	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i rosa granit.	F.D. HEMMANSEGAREN ANDERS PETERSSON FR. ABBORRAKULL *1834 †1880 HUSTRUN KAROLINA MAGNUSSON *1844 †1913 SONEN J.L. ANDERSSON * 1867 † SV.PS. 477 V.8.	Klass 1 Tidstypisk högre vård med dekorsipning. Titel, hemvist, psalmboksreferens. Barnadödlighet.	

0455-456	Grusgrav med stenram, mellanhög gavelvård.	LANDTBROKAREN HANS J. PETTERSON *1882 †1967 HUSTRUN DAVIDA PETTERSSON F. FREDLUND *1888 †1953 ABBORRAKULL	Klass 1 Tidstypisk grusgrav. Titel, hemvist. Vården ingår i sammanhang med en grupp vårdar från Abborrakull.	
0457	Genombrutet gutjärnskors.	STOFFET AF BRITTA JOHANS DOTTER FRÅN ABBORRAKULL * 1806 † 1881 PS. 221 V.3.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboks referens. Vården ingår i sammanhang med en grupp av vårdar från Abborrakull. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0458	Genombrutet gutjärnskors.	HÄR HVILAR MAGNUS LARSSON FRÅN ABBORRAKULL FÖDD 1800 DÖD 1878 PS.488 VS. 6	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboks referens. Vården ingår i sammanhang med en grupp av vårdar från Abborrakull. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0459	Genombrutet gutjärnskors, inskription på två sidor.	MINNE ÖFVER HUSTRUN ANNA KATARINA MAGNUS DOTTER FRÅN ABBORRAKULL FÖDD 1827 DÖD 1885 SV.PS. 458. V7. SALIGE ÄRO DE SOM I HERRANOM DÖ	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, psalmboks referens. Vården ingår i sammanhang med en grupp av vårdar från Abborrakull. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0460	Genombrutet gutjärnskors.	MINNE ÖFVER KYRKOVÅRDEN ANDERS JOSEF HANSSON FRÅN ABBORRAKULL FÖDD 1823 DÖD 1889 PS. 360 V.6.	Klass 1 Tidigindustriell vård. Titel, hemvist, psalmboks referens. Vården ingår i sammanhang med en grupp av vårdar från Abborrakull. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

0463	Sandstensvård bevarad på ursprunglig plats.	IHS SIH HÄRUNDERH VILAR:SALIG HOSGUD:ELS SISELIA:KDOT I:ABRAKUL:1762	Klass 1 Förindustriell sandstensvård bevarad på ursprunglig plats. Vården ingår i sammanhang med en grupp av vårdar från Abborrakull. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
0464-466	Grusgrav med stenram och två höga vårdar i svart granit. Den vänstra vården har en utbytt sockel i grå granit.	MINNE ÅT ANNA CHARLOTTA ANDERSDOTTER F. 1839 †1916 SV. PS. 207 V.7. FR. SNÄREBO ANDERS LARSSON FR. HULTE *1806 †1884 HANS MAKÅ KATARINA LARSDOTTER *1813 †1907 UPP. 14:13	Klass 1 Mindre grusgrav med två tidstypiska högre vårdar. Psalmboksreferens, hemvist, bibelreferens.	
0476-478	Hög vård i svart granit. Utbytt grå sockelsten.	KLAS A. ANDERSON *1858 †1947 HUSTRUN IDA L. ANDERSON *1864 †1913 SV. PS. 275 FR. MOBBEBO MATHILDA ANDERSSON *1831 †1914	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Hemvist.	
0470-471	Liten håll i svart granit.	VALBORG 1909 - 1918 ELLEN 1912 - 1918 (Knutsson)	Klass 1 Barnvård över två systrar. Barnadödlighet.	
0498-499	Gjutjärnsvård med inskription på två sidor.	HÄR HVILAR ANDERS NILSSON FRÅN MOLNEHULT FÖDD 1790 DÖD 1881 OCH HANS Hustru KJERSTIN JOHANNESDOTTER FÖDD 1784 DÖD 1874 SALIGA ÄRO DE SOM I HERRANOM DÖ	Klass 1 Tidigindustriell vård. Hemvist, bibelcit. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

0488-489	Sandstensvård med inskription på två sidor.	HÄR FÖRVARAS STOFLET AF G. JOHANSSON FR. N. VÅTHULT F. 1805 DÖD 1887 OCH DESS Hustru A.B. ANDERSD. FÖDD 1810 DÖD 1857 FILIP. 1. K. 21 V. ESAJA 38 K. 1 V.	Klass 1 Karaktärsskapande vård bevarad på ursprunglig plats. Hemvist, bibelreferenser.	
0502-503	Hög vård i svart granit. Utbytt sockel i röd granit.	MINNE AF HEMMANSÅGAREN LARS JAENSON FR. SNÅREBO *1818 †1904 Hustrun EVA LOVISA JOHANNESD. *1836 †1878	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist.	
0504-506	Hög vård i grå granit.	KYRKVÅRDEN JOHANNES LARSSON FR. SNÅREBO F. 1858 D.1919 LORINA LARSSON F. 1855 D. 1940 STUDERANDEN ANDERS SIGFRID F. 1894 D. 1914	Klass 1 Tidstypisk vård med slipad dekor. Titel, hemvist.	
0507	Hög vård i svart granitt med infälld marmorplatta. Utbytt sockel. Biskviporslin med motivet "Natten".	Hustrun EMMA HELFRIDA ANDERSSON MÅNGAREBO *1862 †1886 SV.PS. 484. V. 3.	Klass 1 Karaktärsskapande vård i blandade material. Hemvist, psalmboksreferens.	
0508-509	Mellanhög-hög vård sandsten med murgröna i relief. Infälld marmorplatta, inskriptionen delvis svårtydd.	HÄR HVILAR ANDERS SVEN ANDERSSON F. MÅNGAREBO F. 18?? DÖD 1870? Hustrun KAROLINA ALEXANDERSDOT:R FÖDD 1823 DÖD 1901 DÖDE BARN WILFRIDA JOSEFA ANDERSDOTT. ? DÖD 1854 Svår läst	Klass 1 Tidstypisk vård i sandsten med infälld tämligen vittrad marmorplatta. Avbrutet marmorkors. Hemvist. Barnadödligheten.	

0513-16	Hög vård i svart granit.	J. SJÖRÉNS FAMILJEGRÄV N. VÅTHULT MATT. 5 KAP. V. 8.	Klass 2 Tidstypisk högre vård. Hemvist, bibelreferens.	
0517-520	Bred gavelsten från grusgrav.	KOM. NÄMND. O. STÄM. ORDF. EMIL LARSSON *1875 †1961 MÄSSEBO FAMILJEGRÄV NATALIA LARSSON *1875 †1963 ALGOT LARSSON *1904 †1993 SONEN UNO *1910 †1911	Klass 2 Efterkrigstida gavelsten från grusgrav. Titlar, hemvist.	
0522-523	Hög korsformad vård i rosa granit.	*1860 †1924 KOMMINISTERN TEOFIL S:N HOLGE ANNA HOLGE FÖDD SJÖSTRAND. *1863 †1932 1 TIM. 1:15 MATT. 11:28	Klass 1 Karaktärsapande korsformad vård. Titel - Våthults kyrka. Bibelreferenser.	
0524-526	Mellanhög gavelvård med stenram. Ursprungligen grusgrav, idag beväxt med gräs.	JOHAN EMANUELSSON *1876 †1953 MARIA EMANUELSSON *1894 †1958 DOTTERN GERTRUD *1922 †1925 SNÄREBO	Klass 2 Tidstypisk grusgrav, idag med gräs, mellanhög vård med avtrappande form. Hemvist. Gravbeläggningen kan med fördel återställas till grus.	
0528-530	Hög obelisk i svart granit.	KYRKVÅRDEN JOSEF DANIELSSON FR. KLOCKAREGÅRD *1858 †1908 EMMA DANIELSSON *1862 †1945 DAV. PS. 30. V. 6. SV. PS. 486 DOTTERN HULDA *1897 †1971	Klass 1 Tidstypisk högrest vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	

0532-533	Bred vård bestående av två stenar med sammanlänkande dekorsegment.	VALDEMAR PETTERSSON *1908 †1978 ERIK PETTERSSON *1909 †1970 LOFTSGÅRD	Klass 2 Sentida exempel på efterkrigstidens påkostade bredare vårdar med två sammanlänkade standardvårdar.	
0534-535	Hög obelisk i grå granit.	ANDERS ODIN *1825 †1911 JOHANNA ODIN *1831 †1913 FAMILJEGRAF	Klass 1 Tidstypisk högre familjgravvård.	
0537-538	Hög vård i grå granit med reliefhuggen kant.	KANTOR CLAES CLAÉSSON *1845 †1927 ANNA MARIA CLAÉSSON *1846 †1942 KLOCKAREGÅRDEN	Klass 1 Karakärsskapande högre vård. Titel - Våthults kyrka. Hemvist.	
0539-540	Hög vård i svart granit.	KRISTUS ÄR MITT LIF DÖDEN ÄR MIN VINNING HÄR HVILAR KLOCKAREN OCH FOLKSKOLELÄRAREN C.M. CLAESSON *1814 †1909 OCH HANS MAKAS ADELINA FÖDD JÖNSSON *1821 †1908 JOHA.EVAN. 11 KA 25 V	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titlar - kyrkan samt skolan. Bibelreferens.	
–	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS RSD ANO 179?	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

–	Del av korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS AA . S 17??	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS A.I.D 1816	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Smideskors med dekorelement. Sekundär placering, lutad mot kyrkogårdsmuren. Vården har vissa skador, bör undersökas av metallkonservator.	A.S. 183?	Klass 1 Förindustriell vård, smideskors med dekorativa ornament och hängen. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS ISD 18 09	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Del av korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS AIS IAD	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS AIS A. 1765	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Smideskors med dekorelement. Sekundär placering, lutad mot kyrkogårdsmuren. Vården har vissa skador, bör undersökas av metallkonservator.	A S M P D 1847? 18??	Klass 1 Förindustriell vård, smideskors med dekorativa ornament och hängen. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Kvadratisk granitvård. Sekundärt placerad lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS IG . DD 1804 . A 1819 . S	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Hexagonal granitvård. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.		Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med avslaget krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren	IHS KRD 1752	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Hexagonal granitvård. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS IDS FÖD 1760 DÖD 1822 KHD FÖD 1767 DÖD 1814 BID FÖD 1758 DÖD 18??	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Hexagonal granitvård. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	ANNO 1766 MHD SSS	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.		Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	1664 TBS SMD ISRAL KTD BKS 1654	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	Svärtydd, möjligen SSA	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS + IKS + AHP 1793	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Del av korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS EIS HD	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering vid kyrkogårdsmuren.	IHS PAS 1764	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	Svårtydd	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Del av korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.		Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

–	Sandstensvård, sekundärplacerad längs kyrkogårdsmuren.	IHS IHS HÄR:VNDER:VI LAR:HOS:GVD OLOF:ANDER S:SON:FÖD 1710 DÖD 1795 BRITA ANDERS:DOTER FÖD 1716:DÖD 1778	Klass 1 Förindustriell sandstensvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Korsformad granitvård, sekundär placering vid kyrkogårdsmuren.	IHS I HERRE KARD 1798	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
–	Häll med två korsristningar.		Klass 1 Häll, sannolikt ursprungligen placerad i kyrkan.	
–	Häll		Klass 1 Häll, sannolikt ursprungligen placerad i kyrkan.	
–	Sandstensvård, sekundärplacerad längs kyrkogårdsmuren.	IHS IHS HÄR:VNDER:V ILAR:HOS:GVD ION:NILS:SON DÖD 1794 BRIT A:IFVARS:DOT ER:DÖD 1782 IN ORA:PÅLSBO ANO 17 85	Klass 1 Förindustriell sandstensvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

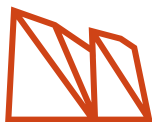
-	Hexagonal granitvård med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS Svårläst MID 1786	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IHS 1672 +	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Smideskors med dekorelement. Sekundär placering, lutad mot trädstam. Vården är skadad och bör åtgärdas av metallkonserverator.	IAD 1803	Klass 1 Förindustriell vård, smideskors med dekorativa ornament. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Sandstensvård, vänstra hörnet avslaget. Sekundär placering står längs kyrkogårdsmuren.	IHS -- VUNDERVIL AR:SALIG:HOS GVD:ANDERS:E REK:SON:KIER STIN:EDOTER ABRAKVL:ANO1792	Klass 1 Förindustriell sandstensvård. Hemvist. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med dubbla krön, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	Svårtydd 1809	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Smideskors med dekorelement. Sekundär placering, fritt stående längs kyrkogårdsmuren.	IAS 1801 AAS 1799	Klass 1 Förindustriell vård, smideskors med dekorativa ornament. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering vid kyrkogårdsmuren.	IHS N.I.S. I.I.D. 1668	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren. Framträdande ristad sax.	IHS 1650 S?S +	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitvård med bågformat krön. Sekundär placering vid kyrkogårdsmuren.	IHS IPS 1764	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	+ Svärtydd	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Sandstensvård, sekundärplacerad längs kyrkogårdsmuren.	IHS HÄRVN DER.WIL AR.S.G.E. DO 1793 FRÅN WÅTHULT IHS HÄRVN DER.WIL AR. K.A.D. DO 1807	Klass 1 Förindustriell sandstensvård. Hemvist. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitflis. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.		Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitflis med bågformat krön. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	Möjligen ristade årtal.	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Korsformad granitvård, sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	Svårtydd 17??	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	
-	Granitflis. Sekundär placering lutad mot kyrkogårdsmuren.	IAS 1791	Klass 1 Förindustriell granitvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

-	Sandstensvård, sekundärplacerad längs kyrkogårdsmuren. Inskription på två sidor.	HÄR FÖRVARAS STOFDET AF ANDREAS JÖNSSON FRÅN TRANEBO FÖDD D. 26 JAN. 1779 DÖD D. 14 APR. 1839 OCH DESS HUSTRU ANNA L. BYLANDER FÖDD D. 9 NOV. 1794 DÖD D. 9 OCT. 1845 ESAIAS 57 V:2	Klass 1 Tidigindustriell sandstensvård. Vården bör inkluderas i kyrkans inventarieförteckning.	

År 2018 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Våthults kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2019:26
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM